

מונה אריאל
 בראיון עמה
 מספרת על עולם
 הספרים שחי
 נושם ובוטט
 ומספרת על
 ספרי ההדרכה
 והפנאי ועל ספרי
 אוטוריטה, ספרי
 עיון מקצועיים
 דרכם פורשים
 בעלי המקצוע את
 כל משנתם

מהפונט ועד לפרינט

את כל משנתו. זהו מעין כרטיס ביקור מושקע מאוד. זה יכול להיות רופא שרוצה להנגיש מידע לסטודנטים לרפואה, מטפל הוליסטי שרוצה לשתף אחרים בידע שלו או יינן שהשקיע את מיטב שנותיו בייצור יינות. איש המקצוע שצבר במהלך חייו כל כך הרבה ידע וכלים יכול לחלוק אותם עם אחרים כדי שיפיקו מהם תועלת לעצמם. גם אני שאינני סנדלרית שהולכת יחפה, כתבתי ספר מקצועי "ברוכה הבאה הביתה" בו הרבה עצות מועילות לשוקלים להפוך לעצמאים שעובדים מהבית. יש בספר הרבה פתרונות שיסייעו מאוד לאלה שמתקשים לעשות את ההפרדה בין הבית ל"משרד" ואני בטוחה שכל עצמאי יוכל להזדהות עם הסיפורים שלי. ספרי אוטוריטה עוזרים מאוד לקדם את הכותב מבחינת השיוק, המסחר והערכיות.

איך מקדם ספר אוטוריטה את המחבר שלו?
 "תחשוב על מרצים לדוגמה - לא מעט מרצים שכתבו ספרי אוטוריטה אוהבים מאוד להציג את הספר שכתבו

הרעיון ועד שהוא מחזיק ספר ביד. אנחנו מספקים לו שירותי הגהה ועריכה לשונית - אנחנו מעצבים את הספר מכל הבחינות החל מהפונט שנשתמש בו דרך איורים או תמונות שיש לשתול ועד עיצוב הכריכה והעימוד. אנחנו למעשה מכינים את הספר כולו להדפסה ואפילו מכינים דפי נחיתה עם שירותי סליקה כך שהכותב יכול להחיל ליהנות מהכנסות מהספר - אם הספר מופיע בגרסה הדיגיטלית שלו ואם יש כבר עותקים מודפסים".

כמה ספרים הספקת להפיק ואילו מהם אוהבים עלייך במיוחד?
 "ואוו, הפקתי מאות ספרים. אני מפיקה ספרי אוטוריטה, אוטוריטת ביוגרפיה, ספרי מתנה, הנצחה וזיכרון, ספרי בישול, ספרי ילדים... הרשימה ארוכה. האהובים עליי במיוחד? אני מניחה שאני אוהבת מאוד מאוד להפיק ספרי אוטוריטה וסיפורי חיים, אבל נהנית באותה מידה מהפקה של ספרי אוטוריטה".

מהו למעשה ספר אוטוריטה?
 "ספר אוטוריטה הוא ספר עיון מקצועי דרכו פורש בעל המקצוע

מרות שאנחנו בעידן כל כך דיגיטלי ורבים בעולם כבר הסתפקו פידו את המילה הכתובה, בארץ עם הספר הוא לא קלישאה. הישראלים קוראים! והמוון. מספיק לקפוץ לשבוע הספר ולראות עשרות דוכנים של עשרות הוצאות עמוסים באלפי ספרים כדי להבין שהספר חי וקיים. דבר ברור הוא שכולם יכולים לכתוב היום ואין כמעט אדם שאין לו סיפור מעניין לשתף את העולם. אין ספק שהרבה אנשים קמים בבוקר ואומרים לעצמם: "כמה מדהים זה יכול היה להיות לראות את הסיפור שלי עומד למכירה על המדף?", חלום שמתגשם.

זה עשרים שנה שמונה אריאל בעלת סטודיו MoonArt עוזרת לאותם אנשים להגשים חלומות. עם כישרון עיצוב, ידע נרחב ב-AI ועם טאצ' אישי היא מספקת שירותי הוצאה לאור שכוללים כתיבה, עריכה, עיצוב, עימוד והפקת דפוס.

מונה, מה עושה מפיקת ספרים?
 "בסטודיו שלי אנחנו מלווים את הכותב או את יוזם הספר משלב

כדי שאנשים מקהל המאזינים ידעו שהאדם שמרצה בפניו יודע לא רק לכתוב מצגות, אלא גם ספרים. כשבעל מקצוע כותב ספר אוטוריטה הקורא יקבל תחושה שיש לפניו איש בעל ידע אמיתי ופטרונות. הלקוחות שלו יש מחו לדעת שהם רוכשים מוצר ממישהו שבאמת יודע את העבודה. הם ישמחו להתייעץ איתו וללמוד ממנו, דבר שכסופו של דבר יגדיל את המכירות של השירותים או של המוצרים שהוא מציע. נוסף לכך הספר הוא מוצר משלים – אם בעל המקצוע מציע קורסים מקוונים לדוגמה, הספר יכול להיות המוצר הנוסף שאוספים בקופה לפני התשלום, מכאן שמדובר בהכנסה נוספת לקופת העסק, אבל הכי חשוב – ספרים, במיוחד אלה שמודפסים דיגיטלי, עוזרים לקדם את האתר של אותה אוטוריטה ולהגדיל את החשיפה.

ספרות ההדרכה והפנאי ממשיכה להיות אחת הסוגות המרכזיות בהוצאת הספרים בישראל והיא 7% מכלל הספרים (394 ספרים).

על פי נתוני הספרייה הלאומית לשנת 2023, ספרי טיולים (כארץ ובחזרה) עומדים על 5% מתוך ספרי הפנאי וספרי הבישול המשיכו את מגמת הירידה ההדרגתית ל-6%. לשם השוואה – השנה יצאו לאור רק 25 ספרי בישול לעומת 44 ב-2017. התחומים המובילים בספרות ההדרכה והפנאי: העצמה אישית 40% (!); דרכים להרוויח כסף 18%; זוגיות ומין 9%; הורות ומשפחה 8%; ספרים שעוסקים בדיאטה, רפואה והרגלי תזונה 7% וספרים על התמודדות עם אבל והכנה לסוף החיים עלו ל-2% מסה"כ ספרי ההדרכה. בסוגה זו רק כ-16% מהספרים מתורגמים וכל היתר הם ספרי מקור שנכתבו בישראל. מעניין לציין שבתחומי העצמה אישית ותכנון פיננסי יש אחוז יותר גבוה של ספרים מתורגמים (21%), לעומת אחוז נמוך במיוחד של ספרי בישול מתורגמים (רק 4%).

ומה המגדד של מחברי ספרי ההדרכה? השנה גברים ונשים כתבו ספרי מדריכים בכמות שווה. חלוקה המגדרית לפי נושאים: נשים כתבו 68% מספרי הורות ומשפחה ו-84% מספרי הבישול. גברי רים כתבו 72% מספרי ההדרכה בנושאי כספים ומנהיגות ומתברר שהעצמה אישית חשובה לכולם – גברים ונשים כתבו אותה כמות ספרים.

ספרי לנו על כמה מהפרייקטים שלך שנהנית מאוד מהפקתם – רק כדי שתביני עד כמה מגוונים האנשים שאנחנו פוגשים והספרים שאנחנו מפיקים להם, אספר לך על שני אנשים שהגיעו אלינו מעולמות שונים מאוד: פנתה אלינו אישה מקסימה שמתמחה בקריסטלים. החזון שלה היה לערוך קטלוג מקיף על סגולות האבנים ותיאור היכולות שלהן. הידע שהיא הציגה היה עצום ואנחנו רק עזרנו להביא אותו לידי ביטוי באופן ברור ושיהיה מרתק לקריאה. היא הייתה כל כך מרוצה מהתוצאה והרגישה שהיא חייבת לכתוב ספר המושך. היא יצרה את הגרסה ה"מקוצרת" של הקטלוג (מעין ספר כיס). בסופו של דבר היא הפיקה אצלנו לא פחות מארבעה ספרי אוטוריטה שכל אחד מהם התמקצע בתחום אחר. גאוה אמיתית!

"איש רפואה אחד פנה אלינו וביקש לכתוב ספר תרופות מקיף שיהיה נגיש לסטודנטים, למתמחים ולסגל סיעודי, אבל הוא לא ידע מאיפה להתחיל. חשוב היה לו להעביר את הפן המקצועי, את הידע שהיה לו ולהיות מדויק, אבל הוא לא ידע איך לכתוב את הספר כך שיהיה מעניין או איך להעמיד את התוכן. עבדנו יחד, העלינו רעיונות, מחקנו דברים שחשבנו שיהיו "משעממים" ובסוף התהליך הוצאנו ספר מפורט, מקצועי וענייני שרבים קוראים בו ומשתמשים בו בעבודתם."

הזכרת קודם ספרי בישול. אני תמיד חשבתי שצריך להיות איזה שף או מסעדה כדי להיות מסוגל לכתוב ספר בישול.

"בכלל לא. כולם יכולים לכתוב ספרי מתכונים. אם יש משהו שעובר מדור לדור אלה הם מתכונים כי אוכל ומשפחתיות הם קשר חזק מאוד. אוכל של בית הוא כמעט חלק מה DNA שלנו ולצערנו קורה שפתאום סבתא הולכת לעולמה ואיתה נעלמים המתכונים, ואז מה יעשו הילדים או הנכדים שהתענגו שנים ארוכות על האוכל שלה? אם בני המשפחה לא אוספים את המתכונים לספר שמשמר את המאכלים המשפחתיים שלנו – מתפסס פה משהו. זה בדיוק כמו החנוכייה המיוחדת שסבתא הביאה איתה כשעלה לארץ או הטבעת שעברה במשך דורות במשפחה שסבתא שמרה במגירה. אוכל הוא אוצר משפחתי וכדאי לדאוג להנציחו לדורות הבאים."

איך את עוזרת בהפקת ספר שכזה?

"בהכול – החל בעריכת המתכונים ועזרה בכתיבתם דרך איורים או תמונות והזמנת צלם שיצלם את התבשילים או המאפים. אפשר ממש להפוך זאת ליום כיף משפחתי בו מכינים את המתכונים, מגיע הביתה צלם שמצלם את האוכל שהכינו או את תהליך ההכנה. זאת ממש חוויה כיפית, מגבשת ומעצימה."

למי הפקת לאחריה ספר בישול?

"לסבתא ציפי שחגגה יום הולדת שמונים והמשפחה הפיקה לה ספר עם כל המתכונים שלה. הספר כל כך מוצלח שהוא יצא לאור עכשיו בהדפסה שלישית."

אני בדרך כלל פונה אלייך להפקת ספרי חיים? סבים וסבתות אני מניח?

"ממש לא רק הם, כולם! מכל הגילים ומכל המגזרים. לכולנו יש הרי חיים מעניינים בעלי סיפור מרתק. תתפלא, הסיפור האישי שלך לא מעניין רק אותך, אלא גם את הסוככים אותך. למה לא להשאיר אחריו מורשת? הספר יכול להכיל אירועים קונקרטיים שקרו לנו, מחשבות שעלו במוחנו והחלטות שעשינו שקבעו את מהלך חיינו – הסיפור המרתק של אימא שעלתה ממרוקו או של הנכד שלא הפסיק לשמוע את סבא שלו מספר על מה שעבר במלחמת העולם השנייה. גם הבחורה הצעירה שעלתה לארץ כשהייתה ילדה והתמודדה עם קשיי קליטה יכולה לכתוב ספר על איך התגברה עליהם. כתיבת הספר היא סוג של טיפול פסיכולוגי, אם תרצה. הכול יכול לצאת בו ולהזדקך."

על פי הספרייה הלאומית, סוגת הביוגרפיות והאוטוביוגרפיות הצטמצמה מעט בשנת 2023 במהלכה יצאו 375 ספרים בתחום לעומת שנת 2022 בה יצאו לאור 497 ספרים בסוגה זו ושנת 2021 שבה התפרסמו 447 ספרים.

חלה ירידה קלה גם באחוז האוטוביוגרפיות ל 26% מכלל הביוגרפיות. חלקם של הספרים בסוגה זו נכתבים בסיוע עורכים מקצועיים וחלקם על ידי עמותות שמטרתן לסייע לבני הגיל השלישי להעביר את זיכרונותיהם לדורות הבאים.

מבחינת המגדר בכתיבת ביוגרפיות נשמרת גם השנה לנשים שכתבו 39% מהביוגרפיות. בסוגה זאת יותר חשוב לנתח על מי נכתבו הספרים: 33% מהביוגרפיות נכתבות על נשים לעומת 62% על גברים ו-5% על זוגות ומשפחות.

מי כותב על מי? נתון מעניין שנמצא השנה מגלה כי נשים חייברו כ-86% מכלל הביוגרפיות על נשים וגברים חברו 87% מהביוגרפיות שנכתבו על גברים.

סיפור אישי שיוכר לך במיוחד?

"כן. פנה אליי איש בשם בלפור קויתי שהיה משפטן ואיש ציבור. הוא היה מנכ"ל עיריית באר-שבע המון שנים ושימש בתפקידים ציבוריים משמעותיים מאוד. חלק מהתפקידים שמילא היו בהתנדבות. היה לו פרק מפואר מאוד בבאר-שבע: הוא סלל מדרחוב, היה ממקימי יד לבנים והיה אחראי על פיתוח שירותים קהילתיים. גם סיפור העלייה שלו מבחריין עם קשיי ההתאקלמות בארץ היה לא פשוט והוא סיפר על קושי אמיתי. הוא עשה באמת המון והוא ממש רצה שהכול יבוא לידי ביטוי. באחד הימים הוא הגיע אליי הביתה יחד עם אמנון זקונט שהיה ההיסטוריון שליווה אותו. אני זוכרת אותם יושבים על הספה אצלי בסלון ואת בלפור פשוט בוכה. הוא בכה כי הוא הלך להוצאת ספרים אחרת כדי להפיק ספר וכל החלום שלו היה להוציא לאור ספר יפה. הוא הציג לי חוברת בכריכת ספירלה עם המון תיקונים – זה היה הספר שהוציאו לו וזה היה פשוט מביש. כל סיפור חייבי המורכב והמרתק התאגד לכמה דפים כרוכים בספירלה. יצאנו לדרך ואחרי כמעט שנה הוא החזיק ספר ביד. הוא עשה השקעה ענקית במעמד ראש העיר בבית יד לבנים בבאר-שבע. הוא הזמין את כל גדולי צמרת המדינה כולל את עמיר פרץ. האמת? התרגשתי מאוד. בלפור ואני הפכנו לחברים טובים. לימים הוצאתי עוד שלושה ספרים לאחיו, לאחותו ולקרוב משפחה

נוסף. לפני שנתיים נפטר בלפור והבן שלו פנה אליי ואמר שהפכתי את אביו לאדם מאושר ושהוא היה גאה מאוד בספר שלו. יש משהו יותר מנחם מזה?"

מה צריך כדי לכתוב ספר?

"כדי לכתוב ספר וספר טוב שהכותב יהיה גאה בו יש צורך במספר אנשי מקצוע: קודם כול הכותב מסמפק את הידע, את הרעיון, את הסיפור האישי ואת התוכן. אז נכנס לתמונה העורך – יכול להיות שיוזם הספר כותב נהדר, אבל תמיד צריך עורך שיסתכל על הטקסט מהצד בעיניים בלתי משוחדות ויידע לערוך אותו כך שיהיה קל לקריאה. אגב, אם אנשים חוששים לכתוב בעצמם או לא יודעים איך לכתוב אנחנו בהחלט עובדים עם כותבי תוכן מקצועיים, כך שהלקוחות שלנו בהחלט יכולים לבוא רק עם הרעיון או עם הסיפור ואנחנו נעשה את השאר. אחרי שערכנו את הספר אנחנו עוברים לגרפיקה – כשאני באה לעצב את הספר ואת הכריכה עליי להבין לא רק את מהות הספר, אלא גם ובעיקר את הכותב כדי לעצב את הכריכה באופן הטוב והאלגנטי ביותר. העיצוב כולל כמוכן את הפונט של הטקסט ותמונות או איורים שחשוב להוסיף. אחר כך אנחנו מעמידים את הספר ומכינים אותו להדפסה או לקריאה בפורמט דיגיטלי."

נשמע כמו תהליך ארוך.

"זה נכון. כתיבת ספר ולא משנה אם היא ספר ילדים, ספר בישול או סיפור חיים היא תהליך אישי מאוד וארוך. יש הרבה הלון – חזור בין הכותב לעורך או בין הכותב למעצב או המאייר, לכן חשוב לעבוד עם אנשי מקצוע שקשובים לכותב או לבני המשפחה שלו ושמלווים אותו ואת הסיפור הפרטי שלו. צריך לתקן איפה שנדרש, אבל חשוב מאוד להקשיב לבעלי הסיפור כי הוא הרי מכיר אותו הכי טוב. הספר בסופו של דבר יהיה כמו ילד נוסף – זה הבייבי שלו. כשאנחנו ניגשים להפיק ספר זה נעשה ממש בחרדת קודש ולמרות שמדובר בתהליך מתמשך הוא מתגמל מאוד בעיקר כשיש לך מעטפת מקצועית."

הזכרת כריכה, איך משתלב עולם AI בעיצוב כריכות?

"וואו, איזו תקופה מדהימה לחיות בה כש-AI עומד לרשותנו. תחשוב על זה כך – כשאתה נכנס לחנות ספרים האם אתה מתחיל לקרוא את הספר ואחרי פרק או שניים מחליט שאתה רוצה (או לא רוצה) לרכוש אותו? כמוכן שלא. אתה מסתכל על הכריכה הקדמית, הופך לאחורית ולפעמים קורא את התקציר, כלומר אתה מקדיש בערך 20-30 שניות לספר מתוך ים ספרים אחרים ורק על סמך זה אתה מחליט אם לקנות את הספר או לא. הכריכה היא קריטיט כי היא המראה של הספר והיא חייבת לעבוד. אנחנו משתמשים היום המון בתוכנות AI לעיצוב הכריכות. קודם כול זה יתרון ללקוחות שלנו כי זה יותר חדשני ומעבר לכך יקר מאוד לשכור את שירותיו של מאייר. ב-AI אפשר להגיע לתוצאות מצוינות בעלויות הרבה יותר נמוכות, מה גם שהיתרון המובהק הוא שזמן העבודה שלי יותר קצר היות שאני כל כך מיומנת בתוכנות ה-AI. אם היה עליי לאייר הכול בעצמי ביד, זמן ההכנה של הספר היה הרבה יותר ארוך. בשרה התחנתה – באמצעות ה-AI אפשר ליצור תמונות מרשימות מאוד ומרגשות, וזה לא מסתכם רק בכריכה – אנחנו משתמשים ב-AI גם ליצירת דפי נחיתה בהם יכול הכותב לפרסם את הספר שלו ולמכור אותו. אנחנו נעזרים בתוכנות כדי ליצור תרשימים או נתונים גרפיים (אינפוגרפיה) שחשוב שיופיעו בספרים מסוימים ואפילו לאייר ספרי ילדים. אין סוף לדברים שאפשר ליצור בעזרת ה-AI. הכלי הזה ללא ספק הפך ליד מינטי."

מונה, מה היית ממליצה למי שרוצה לראות את השם שלו על מדף הספרים?

"דבר ראשון הייתי ממליצה לו לחשוב מה הסיפור שהוא רוצה להעביר – קורות חייו או סיפור בני המשפחה שלו או של החברים שסביבו. אולי הוא רוצה לשתף את הידע המקצועי שלו? ברגע שהוא החליט באיזה סיפור הוא רוצה לשתף את העולם ולאיוה כיוון הוא רוצה לקחת את הספר שלו כדאי להתחיל להעלות את הסיפור על הכתב באופן חופשי ואינטואיטיבי – לא לנסות לנסח אותו יפה ולא לסגן דברים, אלא פשוט לכתוב כל מה שעולה בראש. אחר כך כדאי לבוא אלינו עם כתב היד ולשבת איתנו לפגישה בה נבין מה מטרת הספר, מי קהל הקוראים, איזו תמונה הוא רואה לנגד עיניו כשהוא רואה את הכריכה. ככה נוכל למקד יחדיו את העבודה והתהליך יהיה מהנה ומרגש."

לסיים, ספר שבאמת עשה לך כיוון בלב?

ספר שהופק שאני נכנסתי לתהליך אליו באמצע כי בהפקה של הספר הזה הייתי אחראית רק על העיצוב. עבדנו עם אשתו של המיחבר כי הוא היה די חולה – בסופו של דבר החזיק המחבר ביד את הטייטה של הספר להגהה, אבל לא זכה להחזיק את הספר מודפס. אשתו הקדישה את הפרק האחרון בספר לזכרו כך שהוא הפך למי עשה לספר זיכרון. לנו זאת הייתה חוויה לא פשוטה, אבל אולי זה הדבר שצריך לקחת מהסיפור הזה – לפעמים המציאות טופחת לנו על הפנים. אם יש משהו שהייתי רוצה להעביר לקוראים, זה שאם יש לך סיפור שאתה רוצה לשתף בו את העולם – תתחיל לכתוב אותו עכשיו כדי שתספיק לחתום על העותקים."